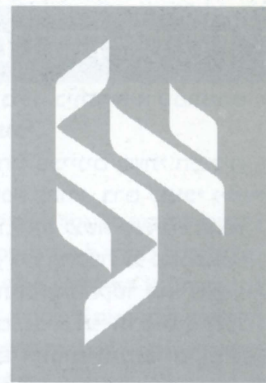

אקדמיה

• ידעון האקדמיה ללשון העברית טבת התשנ"ז

נשיא המדינה בביקורו באקדמיה: "לעברית חשיבות עצומה בעיצוב החברה בישראל"

הנשיא סייר באגף המזכירות המדעית ועמד מקרוב על מתן השירות לציבור. אח"כ ביקר בחדר בן-יהודה ושמע סקירה על המקום. שיאו של הביקור היה ישיבה מיוחדת של מליאת האקדמיה שבה הציגו חברי האקדמיה לפני הנשיא את השקפותיהם על מעמד העברית היום. את הישיבה חתם הנשיא ויצמן: יזמתי את הביקור באקדמיה ללשון העברית מתוך דאגה למעמדה של העברית היום. גדלתי בבית שדיברו בו עברית וכתבו בו עברית, וכלל לא הבנתי כיצד אפשר לחיות בלא העברית. מצויים בביתי מכתבים של סבים וסבות – מצד אבי ומצד אמי – הכתובים עברית. שמור בידי מכתב מדודי חיים ויצמן, נשיא המדינה הראשון, שקיבלתי לחגיגת בר המצווה ב-1937, והוא כתוב עברית צחה. לאבות היישוב, שהניחו את הנדבכים הראשונים של מדינת ישראל בראשית המאה, היה ברור ומוכן שהעברית היא אחד הכוחות החשובים המגבשים את העם והמלכדים את החברה. היום חשיבותה של השפה העברית כפולה ומכופלת. אחת הבעיות הקשות שניצבות לפנינו היום היא שאלת דמותה של החברה הישראלית. לשפה העברית תפקיד מכריע בעיצוב דמותה של החברה בישראל ובגיבושה. ישראל חשופה היום להשפעה רבה של ארצות העולם. יש למצוא את האיזון שבין חשיפה לתרבות איכות של העולם לבין התבטלות התרבות העברית לפני התרבות הזרה. לאקדמיה ללשון העברית תפקיד חשוב בשמירה על העברית, ועליה לעסוק בכך בסיועם של גופים נוספים, ובראש וראשונה משרד החינוך. בתום ביקורו הביע הנשיא נכונות לסייע לאקדמיה ככל שיוכל.

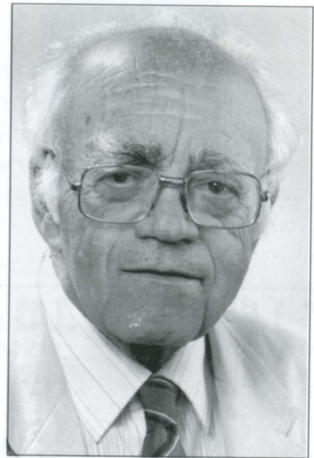
הנשיא ויצמן במליאת האקדמיה. יושבים לצדו: מ' בר-אשר ומ"צ קדרי

עבודות גם בעברית. יש לזכור שתחילת הלשון העברית לא התממשה במלואה עד ששימשה לשון ההוראה ולשון הפרסומים המדעיים במוסדות להשכלה גבוהה. מתוך זיכרון דעת וקלות ראש קמים על ההישג הזה לעקרו כאילו לאחר יד, אך למעשה בכונות מכוון. פרופ' בר-אשר הצביע על חשיבותם של לימודי הספרות בבתי הספר: לא ייתכן שנכסי צאן הברזל של הספרות הכתובה עברית יהיו ידועים רק ליועדי ח"ן. ככל שתתדרד הכרת הספרות, והיא כבר נתדרדה, ישתלח רוזן בלשון, והמטען הרוחני היונק ממעיינות התרבות של ישראל יידלדל. יש להרחיב את העיסוק בספרות ישראל לסג'קה.

עובדי מפעל המילון ההיסטורי הציגו לפני הנשיא ויצמן את עבודתם וליוו את דבריהם בהדגמות מן המאגר הממוחשב של המילון.

בטי בסיוון תשנ"ו (27 במאי 1996) ערך נשיא המדינה מר עזר ויצמן ביקור בבית האקדמיה. הוא נפגש עם נשיא האקדמיה פרופ' מ' בר-אשר ושמע מפיו סקירה על פעולות האקדמיה. פרופ' בר-אשר הביע דאגה למעמדה של העברית בציבור: יודעי העברית בישראל ומוקיריה אינם מועטים, אולם יש גם מְגֵזְרִים שלבים גם בעברית, לא בשל היכרות מרובה אִתָּה, אלא בשל מיעוט ידיעה ובשל תסביך נחיתות כלפי הלשון האנגלית. הכוונה בעיקר לחלק גדול מציבור המשכילים בעלי הקתדראות במוסדות להשכלה גבוהה. הללו דוחקים את העברית ממעמד לשון התרבות למעמד של לשון השוק והמטבח, לשונם של הדיוטות. כבר התרענו שכינוסים רבים מתנהלים על טהרת האנגלית, ואפילו ההזמנות תפֹות מכל אות עברית. כיום הותרה הרצועה ואפשר לכתוב עבודות דוקטור גם באנגלית, ופירוש הדבר שאפשר לכתוב

פרופ' חיים רבין ז"ל

כ"ד באייר תשנ"ו (13 במאי 1996) הלך לעולמו פרופ' רבין, מן הגדולים שבחוקרי הלשון העברית וחוקר שפות שמיות עתיקות ומודרניות. פרופ' רבין נולד בגרמניה בשנת תרע"ו (1915) והתחנך שם בבתי ספר יהודיים. בשנת תרצ"ג (1933) עלה לארץ, ובתום שנת לימודים באוניברסיטה העברית יצא ללמוד שפות שמיות באוניברסיטת לונדון. בתרצ"ט (1939) קיבל תואר דוקטור בשפה הערבית. בשנת תש"א (1941) החל ללמד באוניברסיטת אוקספורד, ובתש"ג (1943) קיבל בה תואר דוקטור בשפה ובספרות עברית. בשנת תשט"ז (1956) נתמנה פרופסור חבר באוניברסיטה העברית בירושלים, וכיהן כפרופסור ללשון העברית עד צאתו לגמלאות בשנת תשמ"ו (1986). הוא נבחר לחבר יועץ באקדמיה בשנת תש"ז (1957) ולחבר האקדמיה בשנת תשי"ט (1958). אנו מביאים קטעים מרשימה שלו שנתפרסמה בלשונו לעם (הקטעים מובאים בשינויים קלים).

מילים הודיות בעברית

מתוך **לשונו לעם** יד, ח-ט תשכ"ג, עמ' 232-245
בין מאות המילים הזרות הנמצאות בלשון המקרא יש רבות שהגיעו אל לשונו ממרחקים. בקרב המילים הללו גם מילים שמוצאן אותר בלשון הסנסקריטית, שפה הודו-אירופית בהודו, ששימשה במשך אלפי שנים לשון ספרותית חשובה, וממנה הסתעפו כמה מלשונותיה החשובות של הודו של ימינו. הסנסקריט שייכת לקבוצת השפות ההודו-אירניות, שענף שני לה הן לשונותיה העתיקות והחדשות של פרס, של אפגניסטן ושל מדינות הגובלות בברית המועצות. כידוע, קיבלה העברית מילים גם מן הפרסית הקדומה,

וזו גם שימשה, כנראה, תחנת מעבר למילים הודיות, עד שבגלל דמיון המובהק של שפות אלו בשלביהן הראשונים, לעתים קשה להגיע לידי מסקנות ברורות. מלבד ההודו-אירנים שהגיעו להודו ולפרס, נטתה קבוצה אחת של אותו העם במחצית הראשונה של האלף השני לפסה"י לארם נהרים. בגלל חוסר סיבה סבירה לשאילה מהודו הרחוקה יש כנראה לייחס להשפעתם של ההודו-אירנים בארם נהרים את המילה **נדן** (לחרב). למילה זו אין אטימולוגיה שמית, והיא מתבארת יפה מסנסקריטית **נְדָהָן**, 'מכיל, תיק' (nidhana-, nidhāna) משורש שמשמעותו 'שים'.

רוב המילים שהוצע להן מוצא הודי בסבירות-מה, מציינות עניינים הקשורים בהודו הארץ. אחת התכונות הטיפוסיות לצפון-מערב הודו הייתה החלפת **ל בר**, והיא נראית בכמה מן המילים הבאות. עד היום התוצרת הידועה ביותר של הודו היא התבלינים והבשמים. מבין השמות העבריים בשטח זה אפשר לייחס בוודאות להודו את השמות **כרכום** (סנסקריט **כַּנְכַּם**), **נרד** (סנסקריט **נַלְדַ**), **אהלות** (סנסקריט **אַנְרַ**). היינו מחפשים בהודו גם את מקור השם **קינמון**, אך המילה אינה מן הסנסקריט, ולא הוצע עד כה מקור אחר.

מהודו הובאו גם אבנים יקרות ומתכות נדירות, ומתקבל על הדעת שקיבלו שמות הודיים במסחר אף כשהיו מופקות גם בארצות אחרות. בקבוצה זו יש למנות **אנך** 'עופרת' (סנסקריט **נַאג**), **בדיל** (סנסקריט **פְּאָטִיר**) וכן **ספיר** (סנסקריט **שַׁפְּרִי**). למרות השוני בצורה נראית הדעה המקובלת שהשם **פטדה** לקוח מסנסקריט **פִּית**, 'צהוב, פטדה'. כן מקובל וסביר ששם ה**הַרְקַת** ביוונית, **סַמְרַנְדוּס** (בארמית התרגום: **אזמרגד**), בא מסנסקריט **מַרְקַת** באותה משמעות; אך אם כך הדבר, מסתבר שגם השם העברי **ברקת** מאותו מוצא, אם כי הותאם בדרך האטימולוגיה העממית לשורש העברי **ברק**.

הודו מצטיינת עד היום באריגה העדינים ובהישגיה באמנות הצביעה. במגילת אסתר א, ו מסופר על 'חור כרפס ותכלת... וארגמן'. כבר אברהם אבן עזרא ראה **שכרפס** קשורה עם המילה הערבית **כַּרְפַּס**, 'בד כותנה', אך לא יכול להסביר, מה מקומו בשמות צבעים. בסנסקריט **כַּרְפַּס** היא הכותנה בצבעה הטבעי, לפני הצביעה. בד כזה הוא עד היום סחורה חשובה בשוקי בומביי. כנראה היה אריג זה, המובא ממרחקים, יקר למדי ושימש קישוט של מותרות וניגוד (קונטראסט) לאריגים הצבועים היקרים. המילה חדרה גם לפרסית החדשה.

ואולם הבעיה הסבוכה ביותר היא שמותיהם של **הקוף** ושל **התוכי**.

בעלי החיים שאנחנו מציינים בשתי המילים היום, מצויים בשפע בהודו. ברם **לתוכי** ניתנה זהות זו רק בימינו, ואין לגשת לשאלת מוצא המילים השאלות בלי החלטה על משמעותן. האינפורמציה הניתנת מן ההקשר היא דלה: 'אחת לשלוש שנים תבוא אני תרשיש נושאת זהב וכסף שנהבים ו**קופים** ו**ת(ו)כיים**' (מ"א י, כב; דה"ב ט, כא). תרשיש היא נמל בים התיכון, ועצם ההנחה שהנטיעה המתוארת הייתה להודו, מבוססת על השערות נועזות למדי, כגון נטיעה מסביב לאפריקה או שימוש השם 'אני תרשיש' לסוג מסוים של אניות שיכלו לצאת גם מאילת. בין התרגומים הקדומים יש הסכמה כמעט גמורה שה**קופים** הם היונקים הנקראים כך אצלנו היום, וה**תוכיים** הם טווסים, עוף הקשור במיוחד בהודו. יוצא רק יוספוס, המתרגם **תוכיים** 'איתאופים', והשבעים, המתרגמים **שנהבים** ו**קופים** ו**תוכיים**: 'אבנים מגולפות ומחוטבות'. לפירוש של **קוף** כחיה הידועה יש ביסוס טוב, כי אותה מילה נמצאת גם בארמית ובאכדית באותו מובן. השאלה היא מאין הגיעה המילה לשמית (אם אינה מילה שמית מקורית). האפשרויות מרובות: 1) שהמילה שאולה מסנסקריט **כַּפִּי**, מילה שעברה גם לפרסית הבינונית; 2) שיש לה קשר עם המילה היוונית המאוחרת לסוג מסוים של קוף (שאף היא אולי שאולה מן ההודית או מאפריקה); 3) שזו מילה ממוצא אפריקני; השווה במצרית **גִּי**, **גִּיף**, **גִּאף**, **גִּוּף** (סוג קטן של קופים, קיפוף), ואולי גם חבשית ה**בְּאִי** ('קוף').

זיהוי **התוכי** כ**טווס** היה מקובל בפרשנות ימי הביניים. שמו בסנסקריט **שַׁהַרְיִי**, דומה למילה **תוכי** רק מעט. הוצעו מילים יותר דומות

בשפות הדראוידיות, אך בזמן האחרון הטילו חוקרים ספק בזהו, וסברו שה**תוכי** הוא תרגום הבית (שהתחיל להופיע באזורנו בזמן ההוא בערך) או שהוא סוג אחר של קופים.

מדור הפיוט

נוהגים להגדיר "פיוט" – שיר שחובר מלכתחילה לצורך ליטורגי מסוים. שיר אחר, גם אם תוכנו דתי, אינו פיוט. משום כך "ציון הלא תשאליו" מאת ר' יהודה הלוי אינו פיוט (אע"פ שמנהג אשכנז עד היום לאמרו בקינות לתשעה באב), לעומתו, "תִּפְּנֵת שֶׁבֶת" (תחילת הברכה האמצעית בתפילת מוסף בשבת, כמנהג רוב עדות ישראל) השקול במקצב שירי, הוא פיוט משום שחובר, כמובן מאליו, לצורך ליטורגי. הורתו של הפיוט – ארץ ישראל. פליטים רבים מארץ ישראל גלו למצרים. הללו דבקו במנהגי אבותיהם, ושרידים ממכלול הפיוטים של פייטני ארץ ישראל הקדומים (דוגמת הדותהו, יניי, אלעזר הקליר, שמעון ברבי מגס ויוסף ברבי ניסן, בני המאה החמישית עד המאה השביעית) הועתקו על אדמתה. משבלו ההעתקים, הם הוטלו לגניזה.

מנחם זולאי ז"ל (1901-1954), מראשוני המכנסים את אוצרות הפיוט שבגניזה, דימה את העוסקים במלאכה זו לאנשים שלא קראו, לא שנו ולא למדו תלמוד מימיהם, ובכל זאת נתבקשו

לשחזר את מסכותיו משרידי גווילים שרופים של מהדורות שונות. לפיוט הארץ ישראלי הקדום זומן גורל עגום. חלקו הגדול נעלם, ושרידיו נקרעו ונתפזרו. אפשר למצוא שכבות שכבות בערמות שנצטברו באחד החדרים הצדדיים של "כניסת אל שאמיין" (בית הכנסת

פרופ' שכטר, מגלה הגניזה, בודק קטעי גניזה באוניברסיטת קיימברידג' (התמונה צולמה בתחילת המאה).

של בני ארץ ישראל) בפוסטאט, היא קהיר הקדומה. במסגרת עבודת ההכנה לכתיבת המילון ההיסטורי מכין מפעל המילון ההיסטורי שבאקדמיה ללשון העברית קונקורדנציה מקיפה של כל החיבורים שנתחברו בתקופה העתיקה (עד שנת 1050), ובכללם הפיוטים. בקורפוס – כל הפיוטים שפורסמו אי פעם, הן פרסום מדעי בידי פילולוגים מנוסים הן פרסום חובבני בידי מעתיקים ומדפיסים שונים שלא יכלו (או שלא רצו) לדייק במלאכתם, מלאכת שמים (לפי הגדרתו של ר' ישמעאל במסכת עירובין יג ע"א). מובן אפוא העיקרון הנקוט באקדמיה: אין סומכים על מהדורות מודפסות; עלינו להגיע לכתב היד העתיק והמהימן ביותר, ולעבד את היצירה על פיו. ראוי לציין שלשון חז"ל בכלל ולשון הפיוט בפרט, נשתנו בכתבי היד המאוחרים ובדפוסים לא רק בשל חוסר דיוק אלא גם בשל דיוק יתר. החל מימי הביניים הייתה לשון המקרא, על פי הכללים שנוסחו בידי המדקדקים, לסטנדרד המשך בעמ" 7

ההרצאות במכון מז"א – אביב תשנ"ו

פרופ' יצחק אבישור מהחוג לשפה ולספרות ערבית באוניברסיטת חיפה הרצה על "השפעת הערבית על העברית החדשה – על הספרות ועל לשון הדיבור". בשל הביקוש הרב הרצתה שנית הגב' רות אלמגור-רמון על "הרצוי והמצוי בלשון הפרסומת המשודרת".

האם נכון שהרצל שלל את העברית כלשון המדינה?

במכון מז"א ציינו את מלאות מאה שנה לקונגרס הציוני הראשון בהרצאתו של פרופ' שלמה הרמת. דעה רווחת היא שהרצל הטיל ספק ביכולתה של העברית לשמש לשון מדינה, וסבר שהגרמנית היא השפה הראויה לשמש לשון רשמית במדינת היהודים. בספרו "מדינת היהודים" שאל הרצל: "מי מאתנו יודע עברית במידה מספקת לבקש כרטיס נסיעה ברכבת?" אולם פרופ' הרמתי מצא שכבר בראשית פעילותו הציונית הכיר הרצל ששגה ביחסו לעברית, ואף ניסה ללמוד עברית.

בביקורו בארץ ישראל בשנת 1898 אמר הרצל שאם יזכה לשוב לכאן, הוא מקווה שידע לדבר עברית. ואכן, בנאום הסיכום שלו בקונגרס הציוני השישי הוא הכריז: "אם אשכחך ירושלים, תשכח ימיני" (תהילים קלז, ה). הרמתי תהה כיצד נעלמו מעיני היסטוריונים ומורים כל הפרטים האלה שנדפסו בספרים ובעיתונים, ואם היו מי שהעלימו אותם והעדיפו לתאר את הרצל כמתבולל, הבז לעברית.

ירושלים – שמות סביב לה

שנת ה-3000 לירושלים צוינה במכון בהרצאתו של מר' יהודה זיו, חבר בוועדת השמות הממלכתית. זיו סקר את מערכת השיקולים שמנחים את הוועדה בבואה לבחור שמות עבריים לאתרים בעיר ובסביבותיה, ואף הביא דוגמאות אחדות: בתר"ס כינה דוד ילין את **באב אל-ואד** בשם המקראי שער הגיא, על פי הפסוק: "ויבן עזיהו מגדלים בירושלם על-שער הפנה ועל-שער

הגיא ועל-המקצוע ויחזקם" (דברי הימים ב כו, ט). אחד המושבים הסמוכים לירושלים שוכן במקום הכפר הערבי גיורה (המילה גיורה, פירושה בערבית בור, ובעברית המדוברת היא משמשת כינוי לבור שפכים). ועדת השמות בחרה לכנות את המושב **אורה**, ככתוב: "ליהודים היתה **אורה** ושמחה" (אסתר ח, טז).

מטבח משפחתי

הרצאה בעלת נופך אישי הייתה הרצאתו של העיתונאי גיל חובב, נינו של אליעזר בן-יהודה. חובב קרא קטעים מספרו החדש "מטבח משפחתי" וסיפר על אוצר המילים המיוחד למשפחתו: סבו, איתמר בן-אב"י, הגה תרגום לביטוי האמריקני O.K. – **הוֹ-כֵן**, וגם סבתו לאה תרמה את חלקה ליצירה הלשונית בנהגה לומר שאמו ודודתו היו סורגות **זרזות** ולסוטות. טפח מאהבת איתמר בן-אב"י לאהובתו גילה לנו נכדו בקריאת אחד ממכתבי האהבה הרבים שכתב סבו ללאה, מכתב אהבה עברי לוהט המשתרע על פני דפים רבים. המשך בעמ" 7

הלשון העברית בהתפתחותה ובהתחדשותה

הרצאות לרגל מלאות מאה שנה לייסוד ועד הלשון העברית

בשנת תש"ן, שנת הלשון העברית לציון מאה שנים לייסוד ועד הלשון העברית, ערכה האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים בשינוף האקדמיה ללשון סדרת הרצאות בנושא הלשון העברית. שבע מתוך שמונה ההרצאות כונסו בספר חדש בעריכת יהושע בלאו ובהוצאת האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים.

מקומה של הארמית בעברית החדשה

מאת משה בר-אשר
שלושה היבטים הנוגעים למקומה של הארמית בעברית החדשה נידונים במאמר:

א. מקורותיו של המרכיב הארמי ודרכי

כניסתו אל העברית: המקורות הקלסיים, החיים (שאיבת מילים וביטויים מלשונות היהודים, בעיקר מן היידיש) והאפיק המכוון (הפעולה המלמדנית של ראשוני הסופרים הכותבים עברית או של המניחים מונחים חדשים).

ב. הבחינה הבלשנית – היסודות שאולים

מן הארמית מתמיינים לשתי קטגוריות: המרכיב המשוקע (המילים והשורשים שאולים שנקלטו בעברית, ואין להם עוד סימן חיפזני ארמי) והמרכיב המשובץ (יסודות ארמיים המשולבים בטקסט, ועדיין הם עומדים בדפוסם הארמי).

ג. תפקידי המרכיב הארמי:

למרכיב הארמי תפקידים סגנוניים וסוציו-לינגוויסטיים ותפקידים בלשניים (הקפלות והתחליות).

ראשיתה של תורת הלשון העברית – ר' סעדיה גאון: בין תאוריה למעשה

מאת אילן אלדר
במאמרו אלדר סוקר את פעילותו של רב סעדיה גאון בתורת הלשון העברית. במפעלו הספרותי-המדעי של רס"ג יש לקשור שני תהליכים מרכזיים העומדים בסימן התהדקות המגעיים של חכמי ישראל עם הספרות הערבית: העמדתו של המקרא במוקד ההתעניינות המחקרית והיווצרותו או התחדשותו של הצורות הספרותיות במקצועות היצירה השונים בישראל.

תורת התצורה של רב סעדיה גאון נידונה בשלושה פרקים בדקדוקו 'ספר צחות'. שני עקרונות פורמטיביים שנשאלו מן הדקדוק הערבי עומדים במרכזה של תורת התצורה הסעדיינית: האנלוגיה והמודיפיקציה. בתורתו של רס"ג נעשו העקרונות האלה כללים מסבירים לדרכי יצירת המילה בלשון המקרא מכאן ולשיטות גזירה בעלות תוקף מחייב בעשייה הלשונית הפעילה מכאן. בהמשך המאמר אלדר מסביר בהרחבה את שני העקרונות הללו.

דרכי חידוש מילים

מאת עוזי אורן
במאמר מוצגות כעשרים דרכי תצורה לחידוש מילים בעברית על יסוד דוגמות משלושה

מקורות: לשון תקופת התחייה, בייחוד עיתוני בן-יהודה; חידושי של יונתן רטוש; חידושי של אברהם שלונסקי. והנה שלוש מן הדרכים שאורן מציג:

– שיבוץ שורש ידוע במשקל קיים, דוגמת

החווה במשמעות הסברה (שלונסקי), **מְחַגְג** לפסטיבל ו**מִאָחַד** לפדרציה (רטוש).

– שימוש בשורש הלכוח משם פרטי, דוגמת חידושו של בן-יהודה **אהדה** על יסוד השמות המקראיים אֶהָד וְאֶהָדוּ.

– הוספת צורן עברי לבסיס קיים. בדרך זו חידשו בן-יהודה 'שְׁמִשְׁיָה' ושלונסקי 'חִשְׁמִלְיָה' (רק אחר כך חידש שלונסקי את 'הִחְשִׁמְלִית').

דחיפותו של סקר על העברית הספרותית

החיה מאת מנחם צבי קדרי
סקר לשון הוא מפעל מקיף לתיעוד כל מה שמשמש בלשון נתונה בפרק זמן העשוי להיחשב תקופה בעלת ייחוד משלה. קדרי מדגיש שהסקר נחוץ כדי שישמש מצע ראשוני לתיאור המצאי בלשון העברית הכתובה היום בספרותנו. לקובעי מדיניות הלשון יהיה הסקר כלי הכרחי לקבוע דרכים לפסיקת הלכות גם בתחומים כגון תחביר ופרזיולוגיה, שבהם נמנעה האקדמיה מפסיקה משום שלא היו בידה הכלים לדעת מה מצוי בלשון הספרות של זמננו. קדרי מתווה במאמר עקרונות יסוד לעריכת הסקר: בחירת הקורפוס לסקר, בדיקות בלשוניות שיעשו בקורפוס הנתון, שימוש בתכנות ראשוניות, בעקרונות ובשיטות של מאגרים קיימים.

העברית כלשון שמית חיה

מאת גדעון גולדנברג
במאמרו גולדנברג סוקר קווים בעברית המודרנית ומשווה אותם לתכונותיהן של לשונות שמיות אחרות אשר המשכיות קיומן המלא לא הופרעה, ומתמקד בשלושה תחומים: המערכת הפונולוגית ושאלת המבטא, מערכת הצורות ומבנים תחביריים, קידומות ושאלות. גולדנברג מראה שבמבניה הבסיסיים ובמערכותיה הצורניות העברית רחוקה מן המצב השמי הקדום פחות מאחיותיה החיות בימינו. בכל מה שנוגע לצורות ולמבנים הקובעים באמת את קלסטר הלשון, העברית בת-ימינו ניכרת מן השפות השמיות האחרות החיות כיום דווקא בכך שהתרחקה הרבה פחות מהן מן המצע השמי המשותף. תחיות העברית בדורות האחרונים לא טבעה בעברית סימן שיבדילנה מכל לשון שהיא, שמית או אחרת, בתהליך הכללי של ההתמערבות והמודרניזציה.

האקדמיה, הלשון והחיים מאת אהרן דותן

דותן בוחן במאמרו את דרכי פעולתה של האקדמיה ללשון, את הישגיה ואת תרומתה ללשון העברית החדשה. דותן סובר שמפעל המילון ההיסטורי היה למפעל המרכזי באקדמיה, והאקדמיה שבמרוצת השנים הלך וקטן חלקה של העבודה הנורמטיבית בה, הייתה למוסד שעיקרו מחקר. לפעולה הנורמטיבית יש, לדעתו, חשיבות רבה לאקטואליה של הלשון, ואילו העדר הכרעה בשאלות לשון המתעוררות בחיי יום-יום יוצר עובדות בלשון, עובדות של הגייה ודקדוק, של שימושי לשון ושל לעז מתפשט. דותן מצביע על חשיבותו של סקר על הלשון העברית שילמד על הנדרש להכוונה, על נקודות התורפה הטעונות חיזוק במבנה הלשון, בתצורה, בתחביר, בשימושי הלשון וכיו"ב. כמו כן הוא מציע לערוך מחקר על היקלטותם של מונחי האקדמיה, מחקר שיתחקה אחר גורלן של החלטות האקדמיה ושל קביעותיה ויהיה אבן פינה להמשכת עבודת המינוח.

שלוש הערות על הכוונת הלשון העברית

(תר"ן-תש"ן, 1890-1990) מאת דוד טנא
טנא סוקר במאמרו שלושה היבטים הנוגעים להכוונת הלשון: פעולתם של יחידים לתקנת הלשון, ההכוונה בתחום ההגייה וההכוונה בתחום הדקדוק. על יסוד המשך בעמ' 7

האקדמיה ללשון הערבית בקהיר - מסורת מול שינוי

מאת שלומית שרייבוס שבטיאל*

חוזרות ונשנות לרפורמה שתיצור הקלה בלשון: רפורמה בדקדוק ורפורמה בכתב ובכתיב. בהשפעת הקריאות הללו ועל פי הנחיית שר החינוך התחייבה האקדמיה המצרית במצעה משנת 1941 לעשות כל מה שביכולתה למען הקלת הכתב הערבי וחוקי הדקדוק והמורפולוגיה.

על הכתב והכתיב

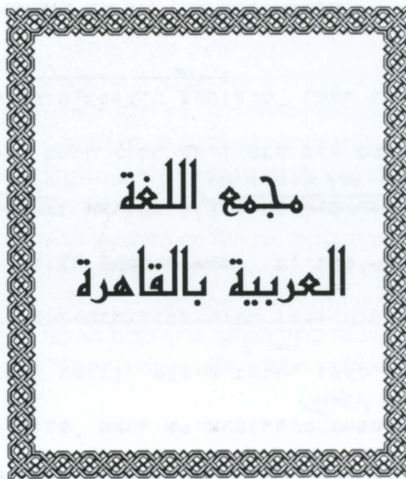
בסוגיות הכתב והכתיב אכן השקיעה האקדמיה הקהירית מאמצים רבים, לרבות פנייה לעזרת הציבור והכרזה על מתן פרס למציע ההצעה הטובה ביותר לתיקון הכתב הערבי. בשנות עבודתה היא נאלצה להתמודד עם רעיונות מרחיקי לכת, כמו הכנסת אות גדולה לתחילת המשפט, כפי שהציע המלך פואד, ואפילו הטביע לצורך הזה אותיות מיוחדות, 'אותיות הכתר'. הרעיון הזה נידון כשנתיים, ואחר כך נגנו.

האקדמיה התמודדה עם הצעה אחרת שלפיה תאומץ שיטת הכתיב המלא באמצעות סימון התנועות באותיות. מובן שגם ההצעה הזאת ירדה מן הפרק, ומי שזעק יותר מכול היו, כמובן, בתי הדפוס.

האקדמיה נאלצה לעמוד מול חצי ביקורת קשים ביותר מן העולם הערבי לאחר שיושב ראש ועדת הכתב והדקדוק שלה, הד"ר עבד אלעזיז פהמי, שמונה מטעמה להוביל את תהליך ההקלה המיוחל, קרא מעל בימת הוועידה הכלל אקדמית ב-1944 קבל כל נציגי האקדמיות הערביות האחרות להחליף את הכתב הערבי בכתב לטיני. הקריאה הזאת ללטיניזציה (ליטון) גרמה, ככל הנראה, לאירוע הקשה ביותר שידעה האקדמיה מימיה. הפולמוס בעניין הכתב היה עד מהרה לפולמוס בעל אופי פוליטי, וחילופי האשמות בין הנציגים הסורים לבין פהמי באו לידי התלקחות, שאימה על הוועידה כולה. ההצעות המעשיות יותר שחזרו ונידונו באקדמיה בגרסאות גרפיות שונות, התגבשו לשני רעיונות עיקריים: האחד – צירוף סימני תנועות, דהיינו ניקוד, והשני – צמצום סימני האותיות.

למעשה, עד שנות השישים ניסתה האקדמיה למצוא דרך לביצוע הרעיונות הללו. היא הרכיבה ועדות של מומחים ושל גרפיקאים, והם העלו הצעות מהצעות שונות לביצוע הרפורמה המיוחלת, בהן האחדות צורת המשך בעמ' 7

להגדרה עצמית. הלשון הערבית הצחה (פצחא) עדיין לא הייתה מוכנה לכך. כמה מאות שנים של כיבוש זר עיכבו את התפתחותה במידה שהביאה למותה, והעלו במקומה את הלשונות הזרות שהביאו עמם השליטים: תחילה את הטורקית ואחר כך את הצרפתית ואת האנגלית. המגע עם העולם המערבי שהלך והתהדק בתקופה זו, הבליט במלוא חריפות את אולת היד של הלשון הערבית מול צורכי הזמן. נחשול המושגים החדשים שזרם מן המערב לא מצא מענה באוצר המילים המאובן של הלשון הערבית הקלסית, והביא לעליית מעמדה של לשון הדיבור, שבכוח חיותה וחירותה מילאה את מחסוריה על נקלה. הלשון הערבית הצחה, לשון הקוראן ומורשת תרבות, עמדה לפני הסכנה של היחלשות

מעמדה הן בשל הלשונות הזרות, שהיו ללשונות העילית החברתית, הן בשל לשון הדיבור. הצורך להחיות את הלשון ולהתאימה לצורכי התקופה היה אפוא צו השעה. אלא שלבד מן המחסור במילים ובמונחים עמדו מחיי הלשון מול טענות קשות של אינטלקטואלים ברחבי העולם הערבי, שהלשון הערבית אינה מתאימה לשמש לשון חיים בגלל דקדוקה המסורבל, על מערכת היחסות שלו, כתיבה המיושן וכתבה רב הסימנים וחסר התנועות. אמרתו הידועה של קאסם אמין חזרה והדהדה בעולם הערבי כולו: "האירופי קורא כדי להבין, ואילו אנחנו צריכים להבין כדי לקרוא". כדי למצוא פתרון לבעיות אלו נשמעו קריאות

האקדמיה ללשון הערבית בקהיר נוסדה בשנת 1932 מטעם המלך פואד. קדמה לה האקדמיה בדמשק שנוסדה ב-1919, ואחריה עוד נוסדו האקדמיה בבגדד בשנת 1947 והאקדמיה ברבת עמון ב-1976. ב-1961 נוסד ברבאט שבמרוקו המוסד לתיאום של הליגה הערבית, שעיקר תפקידו הוא לדאוג לאחדות המינוח בארצות ערב.

האקדמיה שבקהיר היא הבולטת שבמוסדות ללשון בעולם הערבי. כתר המנהיגות שמור בידה מאז הוקמה, לא רק בגלל פעילותה הנמרצת ולא רק מכוח מעמדה הפוליטי של מצרים בעולם הערבי, אלא משום שהאקדמיה הקהירית השכיחה לזכות בתמיכתן של כל האקדמיות הערביות האחרות באמצעות שיתופן הרצוף בעבודתה. בכל שנה האקדמיה עורכת ביזמתה ובתוך ביתה בקהיר את ועידתה, שמשותפים בה, על פי הזמנתה, נציגי כל האקדמיות הערביות האחרות. בוועידה זו האקדמיה המצרית מעלה את הנושאים הראויים בעיניה לטיפול ומביאה את הצעותיה השונות לדין ולהחלטה. כל ההחלטות הנוגעות לענייני לשון מתקבלות במסגרת זו בלבד. בכך מבססת האקדמיה את מעמדה כמנהיגת התהליך הלשוני, ומגנה על עצמה מפני ביקורת מבחוץ על פעולותיה.

בעת הקמתה היו באקדמיה עשרים חברים, כולם אנשי מפתח בחיי הלשון והתרבות במצרים, בהם דקן הפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטה של קהיר, המפקח הראשי על הוראת הלשון הערבית במשרד החינוך של מצרים והרב הראשי של הקהילה היהודית, הרב חיים נחום. כמו כן היו חברים בה מזרחנים מאיטליה, מצרפת ומגרמניה. מספר חברי האקדמיה היום הוא שלושים ושלושה. בעולם לא מונתה אישה לאקדמיה.

נושאי עבודת האקדמיה

מיום היווסדה ועד ימינו האקדמיה המצרית עוסקת בשני נושאים עיקריים: הקלת הלשון וקביעת מונחים. רעיון הקלת הלשון עלה בד בבד עם הקריאות להחייאת הלשון הערבית שהחלו בסוף המאה התשע עשרה, עם תחילת התגבשות רעיון הלאומיות הערבית. בסדר העולמי החדש, שהושתת על חלוקה ללאומים, היו לשונות העמים לאחד מתנאי היסוד של מימוש הזכות

* על פי הרצאה שנישאה במליאת האקדמיה בייב בניסן תשנ"ו (1 באפריל 1996).

הצצה ללשונו של סופרים

מאת מנחם צבי קדרי, סגן נשיא האקדמיה

יש הבדל בין העיסוק בשאלות המעשיות הדורשות פתרון בלשון ימינו, שאנו דנים בהן בוועדות ובמליאת האקדמיה, לבין עבודת מחקר בתחומיה השונים של הלשון העברית לדורותיה.

תיאור לשונו של ש"י עגנון הוא שבבילנו עד היום אתגר ומשימה, על כן גם לאחר שנתפרסם ספרי ש"י עגנון רב סגנון (תשמ"א), חזרתי לעסוק בנושאים שונים בתחביר ובסמנטיקה בלשונו של סופר זה. כל אימת שנתבררו לי הבדלים בדיאכרוניה של צירופי מילים מתקופות הלשון הקדומות, שאלתי את עצמי: מה משתקף מכל זה בלשונו של עגנון? מהמאגר הממוחשב של כתבי עגנון שבאוניברסיטת בר-אילן יכולתי לקבל קונקורדנציות, ובהן אותם צירופי המילים בלשונו של הסופר שהעיון בהם היה מאלף

תמיד, עד

שנשכנעתי

שאפשר להכיר

בדרך עיון זו פנים

חדשות בלשונו של

סופר זה.

לשם שיבור האוזן

אביא מספר

דוגמות: "ואילו"

המביע ניגוד, שכח

בלשון התלמוד

הבבלי ובלשון

המדרשים, ויש

בשימושי שם

כמה וכמה

מאפיינים הן

בצורתם (כגון אפשרות של חזרה 'שאלו... ואילו...': 'שאלו הם הוסיפו על מה שידענו,

ואילו קנאבינהוט בא ולימד דברים שלא שמענו מעולם" [אורח נטה ללון תשי"ג, עמ' 301]) הן בתוכנם (כגון אפשרות תוספת של

קונוטציה אירונית). עגנון מפתח את המבנה התחבירי הזה בדרכים חדשות, ומעמידו כלי

ביטוי מיוחד בכתיבתו, שיש בו אירוניה או מעורבות רגשית המסתעפת ממנה.

איני צריך לומר שפרט לשוני-תחבירי כזה המגשר בין העיון בלשון ובין הניתוח

הספרותי עשוי לעורר עניין בקרב אנשי הלשון ובקרב אנשי הספרות כאחד (ראו במאמרי

"כוח הפיוט בפרט של התחביר" בקובץ המיוחד של בלשונות עברית, תורת הסגנון

והטקסט הספרותי, אוניברסיטת בר-אילן

תש"ן, עמ' 67-81).

מילות השאלה "איזה", "איזו", שכיחות בלשון חכמים ובעברית של ימי הביניים

כשם שהן שכיחות בעברית המאוחרת יותר, ובכללה לשון ימינו. התחקות אחריהן בכתבי

עגנון העלתה שאין הן ירושה ישירה מן העבר, אלא הן בסיס בלבד לעריכתן בדרך מיוחדת

שיש בה חוקיות חדשה כמעט. עיקר החידוש הוא שלא לשון חכמים בלבד עומדת ביסוד

הכללים החדשים שלו, אלא גם הלשון הרבנית של ימי הביניים, כפי שהיא כתובה

בספרות השו"ת. לדוגמה: "איזו" (ולא "איזה") הייתה אצל עגנון למילת שאלה

כללית בלא הבחנה במין ובמספר, כגון "איזו תיקון" (עד הנה, עמ' 306), "איזו בגדים"

(אלו ואלו, עמ' 183), "איזו פנים" (האש והעצים, עמ' 210; וראו בספרי תחביר

לשונו של עגנון הסופר ובין לשונו של עגנון שכתב מכתבים אישיים או שמעלה על הכתב

דברים שהשמיע בעל פה. כלומר יש מקום להפריד בין משלב הכתיבה האמנותית-

הספרותית שלו ובין משלב הכתיבה הבלתי רשמית שבמכתביו.

מתוך כך, כבר היום אפשר לאסוף עובדות לשון שיוכלו לשמש ציוני דרך בשחזור תולדותיה

של לשון הכתיבה הלא-ספרותית בעברית החיה, בעיקר בתקופת העלייה השנייה.

נתונים אחרים למפעל תיאורי כזה אף מתקופות אחרות עשויים אנו לקבל ממכון

מז"א של האקדמיה ללשון העברית: התעודות שנלקטו בו עד היום, כבר יש בהן כדי לשמש

קורפוס לעבודה בתחום זה. ההתעמקות בלשונו של עגנון פתחה לנו פתח

גם להעלות פרטים ולהשוותם אל לשונם של סופרים אחרים בני זמננו.

מאחר שתחום זה של העבודה הבלשנית (תיאור

לשונם של סופרים בני ימינו) עדיין בראשיתו

בלבד, ההשוואה בין תחביר לשון הסופרים

לתחביר לשונו של עגנון, יש בה כדי להאיר עיניים.

לצורך ההשוואות אנו יכולים להיעזר היום

בקונקורדנציות של האקדמיה ללשון העברית

(במדור הספרות העברית החדשה) וכן במאגר

הממוחשב של מבחר יצירות של סופרים שונים שבידי חוקר

המחשב, פרופ' יעקב שויקה. בתחילה רק משווים את הפרטים המצטברים, ולאחר מכן

יש מקום להרחיב את התיאור לכלל תיאור לשונו של כל סופר וסופר. עבודה זו מצפה

לחוקרים בעתיד. בד בבד עם העיסוק בלשונו של עגנון ועם

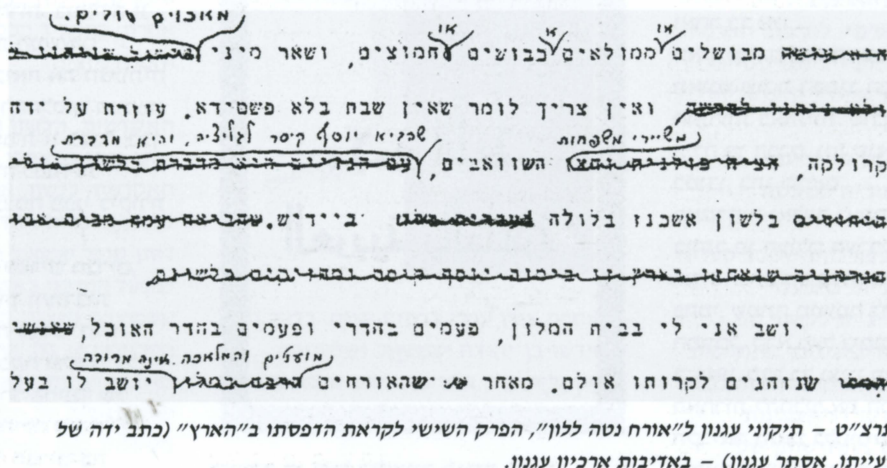
העבודה באוניברסיטה אני ממשיך את עבודתי במילון העברית המקראית, "אוצר לשון

המקרא" (את האותיות א-ז ערכו י' בלאו וש"א ליונסטס בשנים 1957-1968; את האותיות ח-ט

ערכתי בשנת 1968). המילון עומד לפני השלמתו, וערכיו כתובים עד גמירא. מתכננים

כעת להתקין אות אחת (ל) מאותיות המילון לפרסום ניסיוני מוקדם ולהציגו לפני חוקרים

ומורים לשם קבלת הערות והצעות.

וסמנטיקה בעברית שלאחר המקרא, כך א תשנ"א, עמ' 183-195).

מפרטים כאלה שהצטרפו אלה לאלה במשך הזמן, אפשר ללמוד על יחסו של עגנון הסופר

אל רובדי העברית ואל הלשון העברית החיה, על משלביה. מה שנטל מלשון המקרא ומלשון

חכמים עגנון עשוי לשנות ולגוון בעיקר בקונוטציות שלו; בחומרי לשון שהגיעו אליו

מלשון חכמים הוא מעדיף לעתים קרובות את הצורות ואת התכנים מלשון האמוראים

ומלשון המדרשים, כלומר מלשון החכמים המאוחרת; אל הלשון הרבנית של ימי

הביניים הוא מתייחס בכבוד ובביקורת כאחד: יש שהוא מקבלה ויש שהוא דוחה

אותה. אשר לעמדתו כלפי הלשון העברית המודרנית, למדנו מעיונינו שיש להבחין בין

מחייב, שכל סטייה ממנו נחשבה שיבוש שרצוי לעקרו. לדוגמה: בלשון הפיוט ניטים השורשים העלולים דוגמת השורשים הדו-עיצוריים. צורות כגון **בנתי** (במקום **ניגשנו**) הן **הבנתי** או **הבינותי**, **גשנו** (במקום **ניגשנו**) הן דבר שבשגרה. אבל מעתיקים המירו צורות כאלה בצורות "תקניות" על פי המקרא. בפיוט המפורסם לראש השנה (המיוחס לינ"י, בן המאה ה-6, "האוחז ביד מדת משפט", קוראים אנו במחזורים המצויים: "וכל מאמינים שהוא קשה לנעוץ". באקדמיה הותקן פיוט זה על פי כתב יד מן הגניזה השמור באוקספורד, שם נמצאה הצורה **קש לכעוץ**. מכאן אתה למד שהצורה **קשה** שבדפוסים, תיקון הוא על פי דקדוק המקרא. דפדוף קל במאגרי המחשב העלה את הצירופים **ערך זיכרונות וערך שופרות** הממירים את הביטויים **סדר זכרונותינו**

וסדר שופרותינו שבמחזורים המצויים לראש השנה (נזכיר ששלושת סדרי התקיעות לראש השנה מכונים **מלכויות, זיכרונות ושופרות**). בחיפוש נוסף נמצא הצירוף **ערך עניין שור** בפיוט לפסח, פרי עטו של ר' אלעזר ברבי קליר (במשמעות קריאה של פרשת "שור או כשב", הקריאה ליום ראשון של פסח לפי המנהג העתיק שבארץ ישראל). ובכתורות לפיוטים מצאנו במאגרי המחשב צירופים כגון: **ערך צום גדול**, כותרת לפיוט ליום הכיפורים המיוחס לשלמה ראש הישיבה, **וערך מוסף**, כותרת לקדושתא למוסף יום הכיפורים מאת ר' אלעזר ברבי קליר.

קל להסיק מכאן שלמילה **ערך** יש מובן נוסף: **סדר, עריכת תפילה**. מובן זה אינו מצוי במילונים בעברית. כשם שהצירוף **ערכי משנה** משמעותו **סדרי משנה** כך **ערך זיכרונות** משמעותו **סדר זיכרונותינו**. מבקרים רבים בכל הדורות ערערו על "כשרותה" של לשון הפיוט, החל מר' אברהם אבן-עזרא במאה הי"ב ועד שלום יעקב אברמוביץ (מנדלי מוכר ספרים) במאה הי"ט. בימינו הגיעה השעה לראות בפיוט רובד לשון לעצמו, רובד שיש לו דקדוק ואוצר מילים משלו. האקדמיה ללשון מכנסת אוצר בלום זה כדי שייכלל במילון היסטורי מעודכן של הלשון העברית.

כתב: בנימין לפלר.

"תמונות נעות נעות נעות" (חמדה בן-יהודה)

מר יוסי הלחמי, בימאי בטלוויזיה החינוכית, חתם את סדרת ההרצאות במכון בשנה הזאת. הלחמי דן בהתפתחות מונחי הצילום והקולנוע

במאת השנים בקירוב שבין ההכרזה על הולדת הצילום בשנת 1839 ובין הצגת סרטו של ברוך אגדתי "זאת היא הארץ" (1934), סרט הנחשב לסרט המדבר העברי הראשון. הוא הדגים חלופות עבריות של סופרי ההשכלה למילה **קולנוע**: 'תמונה פוטוגרפית', 'לוחות פוטוגרפיים' ואף 'שפופרת ציורי שמש'. בשנת 1900 הכין דוד ילין כתבה על תהלוכה נוצרית וכתב: "והצלם מצלמם", אולם במערכת **המליץ** שיבשו את דבריו והדפיסו: "והצלב מצלבם". עם המצאת ה"סינמה" שוב החלו כותבי העברית לחפש מונח נאות. חמדה בן-יהודה סיקרה במילים נרגשות את הצגת ה"יראניע" שראתה בירושלים, ביאליק וזיבטינסקי הציעו "צ'למנע", אחרים השתמשו במילה "שמנוע", ולא ברור מי הגה את המילה **קולנוע** – קדיש יהודה סילמן, איתמר בן-אב"י או המשורר יהודה קרני. בתום החלק העיוני של ההרצאה הוצגו קטעים מסרטו של אגדתי.

הסקירה ההיסטורית של העשייה בתחומים הללו מביא טנא את מסקנותיו:
 א. הפעולה לתקנת הלשון על ידי תיקוני שיבושים היא פעולה רצויה, אלא שיש להגמיש את ההבחנה בין הנוכח לבלתי-נוכח בלשון ולהשתמש לשם כך במושגים חדשים: הדקדוקיות ודרגותיה, הקבילות ודרגותיה, החרגה לסוגיה וגבולותיה.
 ב. צריך לתאר את הנורמה המופתית הראלית של ההגיינה בימינו ולהשתית עליה את ההכוונה בתחום ההגיינה.
 ג. את הדקדוק הפוסק צריך לנסח לא לפי הטקסט המנוקד אלא על יסוד ההגיינה שבימינו.

האות, דהיינו ששוב לא תשתנה צורת האות על פי מקומה במילה; הוספת סימני ניקוד מסוימים על גבי האותיות או בינותיהן ועוד. בסופו של דבר לא נתקבל באקדמיה שום תיקון של ממש. בימינו האקדמיה עוסקת בנושא במסגרת התאמתן של אותיות הערבית למחשב.

על הדקדוק

הקולות באקדמיה ומחוצה לה שקראו לרפורמה בדקדוק העלו לא רק הצעות לתיקון הוראת הדקדוק, אלא גם הצעות לתיקוני לשון; אולם האקדמיה בחרה לעסוק אך ורק בשאלות הנוגעות לתיקון שיטת לימוד הדקדוק בבתי הספר.

כל ההצעות המרחיקות לכת, לבטל לחלוטין את מערכת היחסות או לצמצם צורות מורפולוגיות שונות, לא זכו להתייחסותה. האקדמיה החליטה מפורשות שלא להתערב בגוף הלשון, ובהנחיית משרד החינוך הציעה, לצורך ההקלה, תכנית לרפורמה דידקטית בלבד המשנה בעיקר את מבחר נושאי הלימוד בבתי הספר. אלא שאפילו רפורמה זו לא יצאה אל הפועל. בתחילה בגלל התנגדות סוריה בתקופת קע"ם (קהילה ערבית מאוחדת) ואחר כך בגלל שינויים פוליטיים אחרים. רעיון ההקלה בלשון על כל היבטיו לא בא לידי הגשמה.

קביעת המונחים

במצעה התחייבה האקדמיה לקבוע למונחים הלועזיים מילים ערביות קיימות, ורק אם לא יימצאו בלשון הערבית מקבילות מתאימות, תקבע חידושים בדרכי החידוש המסורתיות. גזירה חדשה, הרחבת משמעות על דרך המטפורה וכדומה. רק אם לא תצליח האקדמיה בכך, תאמץ, כפתרון אחרון, את המילים הזרות. אלא שהאקדמיה לא יכלה לעמוד בהתחייבותה. מספר המונחים ההולך וגדל והתביעות החוזרות ונשנות לדיוק מרבי של המונחים המדעיים הביאו לאימוץ רחב היקף של מילים זרות בתחום המינוח המדעי, בעיקר משנות הארבעים ואילך.

גם במעמד לשון הדיבור חל מהפך. בתחילת דרכה נלחמה האקדמיה מלחמת חרמה במילים מלשון הדיבור, לרבות מילים ערביות מובהקות; היא אף ניסתה להחליפן במילים מן הלשון הקלסית. ואולם משנות החמישים, כיוון שאחדות הלשון בעולם הערבי הייתה לעובדה, ולשון הדיבור שוב לא הייתה בחזקת סכנה לרעיון הלאומי, שאבה האקדמיה מילים אפילו ממנה. בתחום גזירת מילים חדשות, המושתת על מערכת סבוכה של מגבלות דקדוקיות העוברות מדור לדור, האקדמיה נוהגת דרך קלא. מונחים רבים, דוגמת מונחים גזרי שם, נתקבלו אף שאינם עולים בקנה אחד עם מסורת הדקדוק הקדום.

לסיכום: האקדמיה המצרית אינה מתערבת בנכסי הלשון המוכּנים: כתב, כתיב ודקדוק. אדרבה, היא שומרת על המשכיותם. לעומת זאת, בקביעת מונחים חדשים היא נוקטת דרך עצמאית, משוחררת מכבלי מסורת הדקדוק הקדום, ובכך מפתחת מערכת לשון ערבית מודרנית מבית מדרשה.

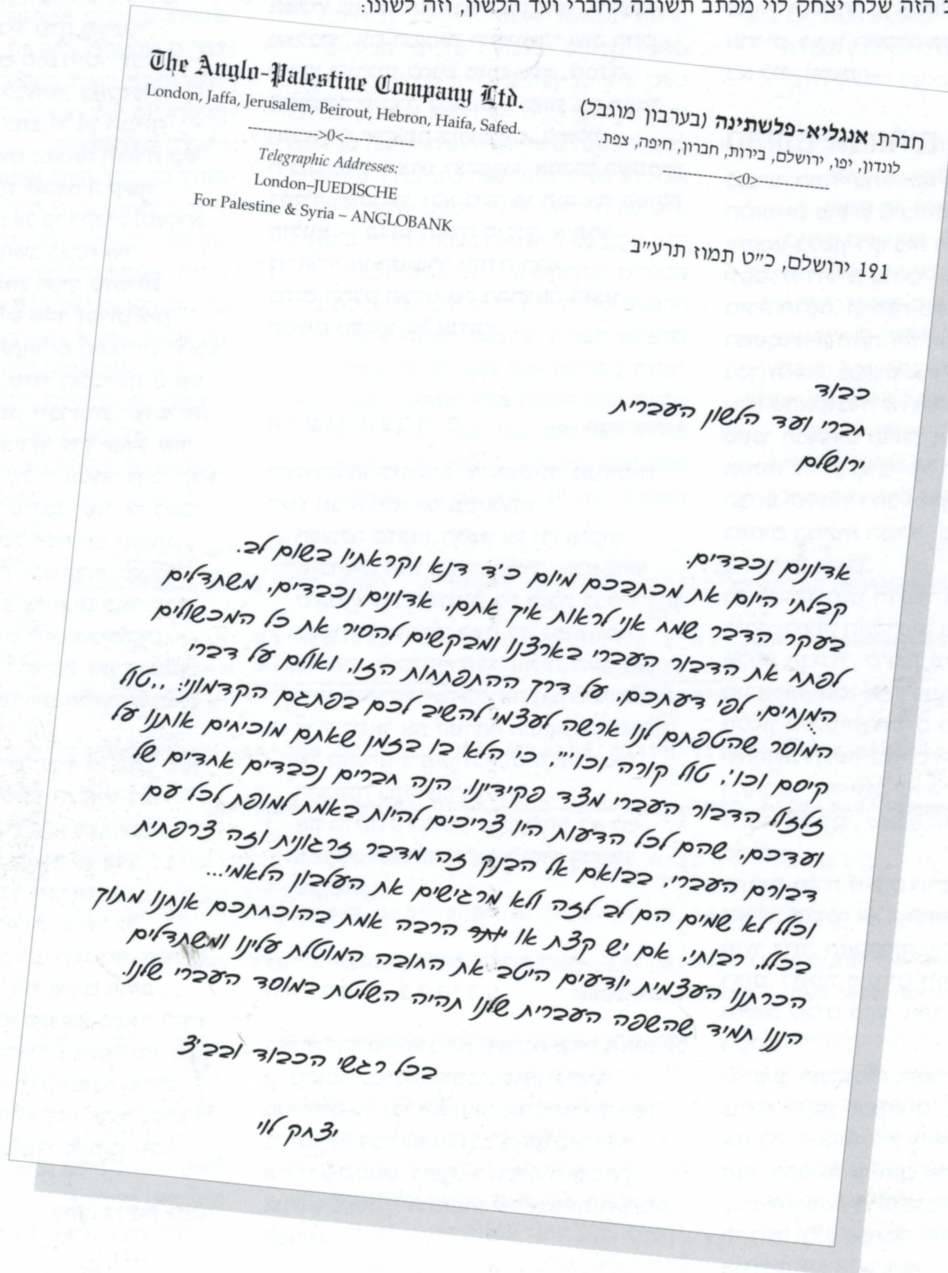
ברכות

לאהרן מגד לרגל קבלת פרס ירושלים
לד"ר יוסף עופר לרגל קבלת המלגה
 ע"ש פרופ' מי גושן גוטשטיין
לנתן נחמיאס לרגל קבלת פרס מנכ"ל
 הטלוויזיה החינוכית

אין חדש תחת השמש...

בכ"ד בתמוז תרע"ב שלחו חברי ועד הלשון מכתב ליצחק לוי, מנהל סניף אפ"ק (הבנק של חברת אנגלו-פלשתינה, שהפעילות הכלכלית של ההתיישבות היהודית בארץ הושתתה עליו. לימים היה בנק אפ"ק לבנק לאומי לישראל). במכתבם נזפו חברי הוועד בעובדי הבנק על שאינם מדברים עברית בשעות העבודה: "האמנם אין חברי הבנק העברי מרגישים את כל העלבון הלאומי, בהיות הבנק העברי נקרא רק בשם עברי, ואין העברית שלטת בו כלל!..."

בעקבות המכתב הזה שלח יצחק לוי מכתב תשובה לחברי ועד הלשון, וזה לשונו:

חברי ועד הלשון לא החשו, וכעבור חודש השיבו במכתב חדש על הדברים שכתב אליהם מנהל הסניף: "... ונוסף ע"ז עלינו להעיר כי...הערה זו מראה כמה רגיל כל הקהל בהידיעה הברורה שנקבעה במחו, כי אין הלשון העברית הלשון הרשמית של הבנק עד כי גם אלה הרגילים לדבר עברית במקומות אחרים, מדברים שם גם הם שפות אחרות, שבהן רגילים פקיד הבנק לדבר."